

Lausunto osto- ja velvoiteliikenteen kehittämistä 2020-2022

304/00.04.00/2018

Kunnanhallitus 22.10.2018 § 191

Valmistelija: kunnanjohtaja

Liikenne- ja viestintäministeriö suunnittelee rautateiden osto- ja velvoiteliikenteen seuraavaa kautta vuodesta 2020 alkaen. Nykyiset ostoliikennesopimus ja päätös velvoiteliikenteestä ovat voimassa vuoden 2019 loppuun. Tulevalla kaudella on tarkoitus pilotoida yhdessä alueiden kanssa alueellista liikennettä sekä tarkastella muutoinkin osto- ja velvoiteliikenteen kokonaisuutta ottaen huomioon alueiden tarpeita.

Tausta ja tavoitteet

Hallitus on päättänyt, että rautateiden henkilöliikennepalvelut avataan kilpailulle vaiheittain. Ensimmäisenä kilpailutetaan Etelä-Suomen taajamajunaliikenne. Kilpailutetun liikenteen on tarkoitus alkaa kesäkuussa 2022. Rautateiden henkilöliikenteen kilpailun avaamisen avulla pyritään saavuttamaan seuraavia yleishyödyllisiä tavoitteita:

- Rautateiden henkilöliikennepalvelujen tarjonta lisääntyy, monipuolistuu ja vastaa nykyistä paremmin eri asiakasryhmien tarpeisiin, jolloin juna-matkustamisesta tulee houkuttelevampi vaihtoehto yksityisautoilulle.
- Palvelut tuotetaan nykyistä tehokkaammin ja julkiselle tuelle saadaan nykyistä enemmän vastinetta.
- Palvelutarjonnan kasvu ja kilpailu tarjoajien sekä eri liikennemuotojen välillä hyödyttää matkustajia, kun palveluntarjoajat kilpailevat lippujen hinnoilla ja erilaisilla palvelukonsepteilla.
- Rautatieliikenteen matkustajamäärät kasvavat ja rautatieliikenteen osuus henkilöliikennematkoista nousee nykyisestä noin viidestä prosentista kuuteen prosenttiin uusilla sopimusjärjestelyillä 2020-luvulla ja edelleen kahdeksaan prosenttiin seuraavilla sopimuskausilla 2030-luvun kuluessa.
- Rautateiden tavaraliikenteessä kilpailu vauhdittuu ja logistiikkapalveluiden tarjonta lisääntyy, jolloin rautatieliikenne pystyy paremmin vastaamaan teollisuuden logistiikan tarpeisiin.
- Kansantalouden kasvuedellytykset paranevat.

Kilpailun avaaminen on läheisesti kytköksissä alueellisen liikenteen tulevaisuuteen, sillä se muuttaa osto- ja velvoiteliikenteen sopimuskokonaisuutta merkittävästi nykyisestä. Hallitus on myös esittänyt, että maakuntaudistuksen yhteydessä annettaisiin maakunnille toimivalta oman alueensa junaliikenteeseen, jolloin niiden on mahdollista järjestää liikennettä omista tarpeistaan käsin.

Kilpailun avaaminen ja siihen kytkeytyvät toimivaltakysymykset ovat myös herättäneet useilla alueilla uudenlaista kiinnostusta junaliikennettä kohtaan. Paikallisjunaliikenteessä 1980-luvulla tehtyjen laajojen lakkauttamisen jälkeen jäljellejäänyt alueellinen liikenne on suunniteltu toimimaan ensisijaisesti kaukojunien liityntäyhteyksinä. Siten olemassa oleva liikenne ei välttämättä palvele alueen sisäistä liikkumista, eikä sovellu välttämättä sel-

laisenaan maakuntien hankkiman liikenteen pohjaksi. Eri puolilla Suomea on kuitenkin 2000-luvun aikana virinnyt selvityksiä ja suunnitelmia suurilla kaupunkiseuduilla ja maakunnissa lähi- ja taajamajunaliikenteen käynnistämiseksi. Monella alueella on viime aikoina ryhdytty tarkastelemaan junaliikenteen mahdollisuuksia osana laajempaa alueellista liikennejärjestelmää ja erityisesti alueellisessa liikenteessä nähdään paljon kehityspotentiaalia. Moni alueellisen liikenteen järjestämiseen liittyvä kysymys vaatii kuitenkin vielä jatkotyötä.

Jo ennen kilpailun avaamista on tehtävä ratkaisuja kannattamattoman junaliikenteen tulevaisuudesta, sillä sekä nykyinen liikenne- ja viestintäministeriön (LVM) ja VR-Yhtymä Oy:n (VR) välinen ostoliikennesopimus että LVM:n päätös VR:lle asetetusta julkisen palvelun velvoitteen alaisesta liikenteestä ovat voimassa vuoden 2019 loppuun.

Osto- ja velvoiteliikenne

Osto- ja velvoiteliikenteen suunnittelua varten pyydetään kunnan näkemystä alueen liikkumistarpeista, sekä osto- ja velvoiteliikenteen mahdollisesta tulevasta tarjonnasta. Erityisesti pyydetään tietoa alueen kulkutarpeista (esim. joukkoliikenteen palvelutasomäärittely, ajankohtaiset kehittämissuunnitelmat) ja näihin liittyen kehittämissuunnitelmia aikataulusuunnittelua varten sekä alueen sisäisen, että alueiden välisen liikenteen osalta. Erityisesti pyydetään tietoa, mitkä ovat nykyisen junatarjonnan tärkeimmät vuorot ja merkittävimmät palvelutasopuutteet.

Tarkoitus on, että junaliikenne muodostaa yhdessä muun joukkoliikenteen kanssa yhteen toimivan julkisen liikenteen kokonaisuuden, ja että junaliikenne palvelee aiempaa paremmin myös alueiden sisäisessä liikenteessä, joten myös tiedot juna- ja linja-autoliikenteen yhteensovittamistarpeista ja -mahdollisuuksista ovat tärkeitä.

Alueellisen liikenteen pilotointi

LVM teetti yhdessä Etelä-Pohjanmaan, Pohjanmaan, Keski-Suomen, Pirkanmaan maakuntien liittojen kanssa selvityksen, jossa tarkasteltiin alueellisen junaliikenteen järjestämistapoja yleisellä tasolla kansainvälisten esimerkkien pohjalta sekä selvitettiin matkustajapotentiaalia ja liikenteen liisäämismahdollisuuksia mahdollisella pilottialueella.

Selvityshankkeen aikana kävi selväksi, että alueellisen liikenteen järjestäminen vaatii viranomaisilta uudenlaista osaamista ja tietopohjaa alueellisen junaliikenteen suunnittelua varten. Uuden ostoliikennesopimuksen ja velvoitepäätöksen valmistelu antaa tilaisuuden tarkastella myös alueellisen liikenteen tulevaisuutta. Valmistelu on tarkoitus toteuttaa siten, että kuntien ja alueiden tarpeet voidaan ottaa aiempaa paremmin huomioon. Tarkoitus on selvittää käytännön tasolla, millaisia vaikutuksia alueiden omista lähtökohdista suunnitellulla aikataulurakenteella on kustannuksiin ja matkustusmääriin. Parhaiten tällaista tietoa saadaan konkreettisten kokeilujen avulla.

LVM pyytää viranomaistahoja ilmoittamaan kiinnostuksensa osallistua pilotointiyhteistyöhön uuden ostoliikennesopimuksen ja velvoitepäätöksen valmistelussa ja toteutuksessa. Tavoitteena on yhteisesti valittujen alueiden sekä LVM:n kesken laatia suunnitelmat alueellisen liikenteen pilotointihankkeiksi, joissa liikennöintiä pyritään kehittämään nykyisestä.

Päätösesitys

Kunnanjohtaja:

Sonkajärven kunta toteaa lausuntonaan, että kunta näkee sekä henkilö- että tavaraliikenteen kehittämisen erittäin tärkeäksi kunnan ja Ylä-Savon elinvoiman näkökulmasta. Henkilöliikenteessä korostuu liikenne sekä etelään että pohjoiseen. Etelän suuntaan tärkeäksi nähdään aamujunavuoron säilyttäminen Helsinkiin sekä Iisalmi-Helsinki välisen junayhteyden nopeuden kasvattaminen ja aikataulujen sovittaminen erityisesti työmatkaliikenteen tarpeisiin. Pohjoisen suuntaan korostuu Sukevan aseman merkitys kunnan tärkeän työllistäjän, Sukevan vankilan näkökulmasta. Elinkeinoelämän näkökulmasta on tärkeää säilyttää ja edelleen kehittää erityisesti alueen metalli- ja teknologiateollisuuden kuljetuksia tukevaa junaliikennettä.

Sonkajärven kunta kannattaa toimivallan siirtämistä maakunnille oman alueensa junaliikenteeseen, jolloin niillä olisi mahdollista järjestää ja kehittää liikennettä alueiden tarpeista lähtien.

Sonkajärven kunta on kiinnostunut osallistumaan alueellisen liikenteen pilotihankkeeseen.

Päätös

Kunnanhallitus:

Kunnanhallitus yksimielisesti hyväksyi päätösesityksen.

Otteen oikeaksi todistaa

Sonkajärvellä 23.10.2018

Katja Tornberg
pöytäkirjanpitäjä

Jakelu

Liikenne- ja viestintäministeriö